

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Berekraft i norsk jordbruksproduksjon: Målkonflikter når ei berekraftig utvikling skal stakast ut

Grovfôrkongressen 25. mars 2025

Anne Kjersti Bakken

Foto: Steffen Adler, NIBIO

Berekraft

Evne til å vare ved i framtida

I analysar vurderer vi korleis vi kan sikre at ein prosess eller eit system har evne til å vare ved og levere over tid («**its sustainability**»).

Deklarering av eit produkt

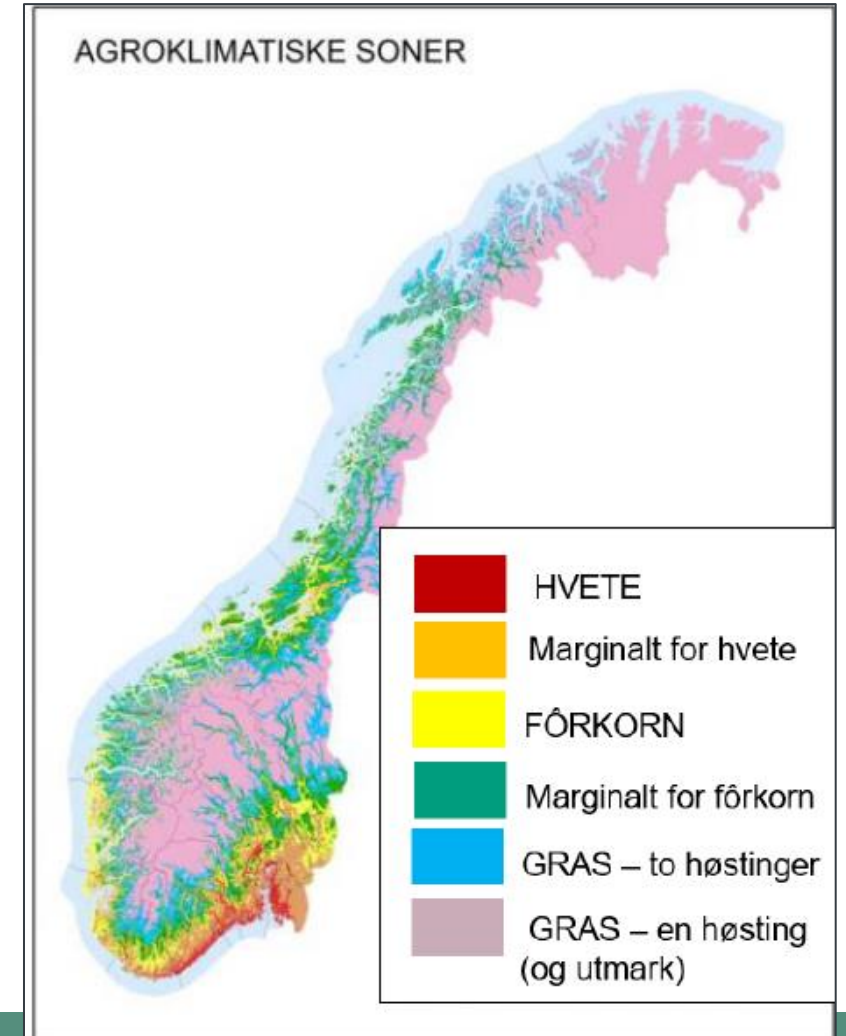
Analysar ender med ei deklarerering av korleis produksjonen har påverka miljømessige, sosiale og kanskje også økonomiske forhold

Å ta vare på og utnytte heile produksjonsgrunnlaget – eit sektorielt og samfunnsmessig berekraftsmål

Stortinget sine landbrukspolitiske mål:

Matsikkerhet og beredskap	Landbruk over hele landet	Økt verdiskaping	Bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser
Sikre forbrukerne trygg mat Økt matvareberedskap God dyre- og plantehelse og god dyrevelferd Satse på avl, forskning og utdanning for å øke bruken av de økologiske ressursene.	Legge til rette for bruk av jord- og beiteressursene Muligheter for bosetting og sysselsetting Et mangfoldig landbruk Med en variert bruksstruktur og geografisk produksjonsdeling Legge til rette for rekruttering i hele landet En økologisk bærekraftig reindrift	Utnytte markedsbaserte produksjonsmuligheter En konkurransedyktig og kostnadseffektiv verdikjede for mat En effektiv og lønnsom utnytting av gårdens samlede ressurser Videreutvikle Norge som matnasjon Legge til rette for bondens inntektsmuligheter og evne til å investere i gården Bærekraftig skogbruk og konkurransedyktige skog- og trebaserte verdikjeder	Redusert forurensing fra landbruket Reduserte utslipp av klimagasser, økt opptak av CO2 og gode klimatilpasninger Bærekraftig bruk og et sterkt vern av landbruket sine areal og ressursgrunnlag Ivareta kulturlandskapet og naturmangfoldet
En effektiv landbruks- og matforvaltning			
Forskning, innovasjon og kompetanse skal bidra til at hovedmålene i landbruks- og matpolitikken blir nådde			
Ivareta norske interesser og sikre framgang i internasjonale prosesser			

Mange omsyn skal vurderast og ikkje minst vegast mot kvarandre

- Kva kan talfestast, og korleis vekte karakterane?
- Kor går grensene for systemet som skal vurderast?
- Kven dømmer i målkonflikter?
- Kva skal vi gjette på om framtida?

Ein arena

- Kor vitskapen raskt må abdisere
- Kor skjulte og opne maktkampar skjer

Det er likevel mange som vil eller må rekne, forenkle og deklarerere

Samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr: forslag til mål og organisering

Et samfunnsløft for bærekraftig fôr

 Søker i Folkehelseinstituttet

← NewTools

Forskning på hvordan skåringssystemer kan brukes i matsystemet

Artikkel | Publisert 08.05.2024

NewTools har som skåringssystemer bygge bro til fremtidens

Pollestad om EØS-forum for landbruket: - Hundre prosent positiv

NATIONEN
DISTRIKTSAVISA

Landbruks- og matminister Geir Pollestad (Sp) har vært 100 på at et EØS-forum for landbruket og skogbruket vil bidra til at næringsene blir mer i samsvar med EU-deklarasjon. Foto: Ole Berg Rasmussen / NTB

Av Erlend Haug Publisert: 15.11.24 00:42 Del

Landbruks- og matminister Geir Pollestad (Sp) forteller at prosessen med å etablere et EØS-forum for landbruket og skogbruket kan begynne om kort tid.

Slik gjør du bærekraftsrapportering til en lek

sopra steria

CSR, CSRD, ESEF, ESRS, GRI, TCFD. Det kommer stadig nye rammeverk for bærekraftsrapportering som kan oppleves overveldende og tidskrevende. Den gode nyheten er at med enkle grep kan du gjøre rapporteringen til en lek, og heller bruke tid på å agere basert på data.

Det kan være vanskelig å forstå, men målet med bærekraftsrapportering er faktisk ikke rapporteringen i seg selv. Grunnen til at EU og andre organisasjoner lager kompliserte rammeverk er for å få oversikt over arbeidet man gjør, og ha et grunnlag for tiltak som skal forbedre arbeidet.

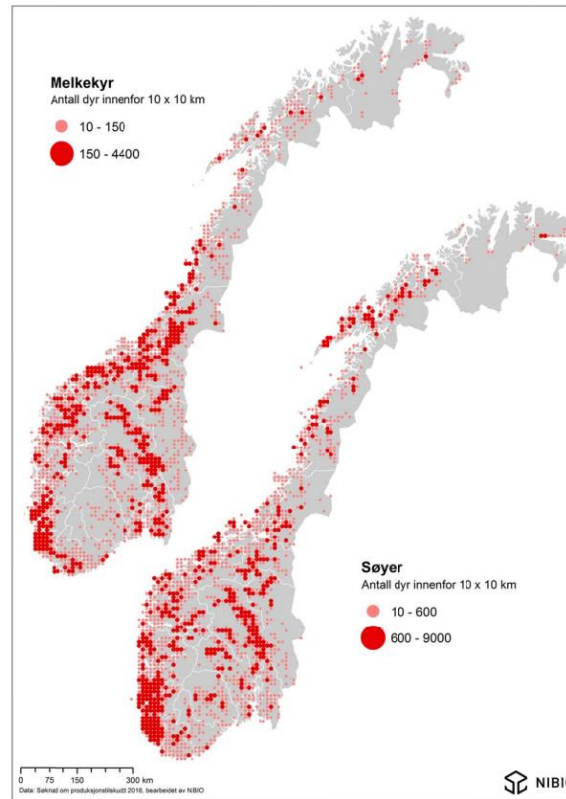
Norske landbrukspolitiske mål

Matsikkerheit og beredskap

Landbruk over heile landet

Auka verdiskaping

Miljøvennleg landbruk med lågare utslepp

Berebjelken i norsk jordbruk

Mjølke og meieriprodukt

- Utgjør 20 % av totalt matenergiforbruk
- Utgjør 40 % av matenergien levert frå norsk jordbruk
- Står i lag med storfekjøtt for 40 % av produksjonsinntektene
- Realiserer (i lag med storfekjøttproduksjonen)
70 % av alt bygget og 30 % av all havren som blir dyrka i Norge

6 Mjølkeproduksjonen som bærebjelke i et bærekraftig norsk jordbruk

Av Håvard Steinshamn, Ola Flaten og Bjørn Egil Flø

Berebjelken vaklar?

- Sterk strukturrasjonalisering, gjeld, pessimisme?
- Reduksjon i forbruk av mjølk og raudt kjøtt?

Unge bønder: Brenner for yrket, men savner anerkjennelse

Lestid: ca 3 min

I en undersøkelse har Geno kartlagt unge bønders behov og meninger. Over 400 svar gir et tydelig bilde: Bondens rolle er mer enn bare en jobb, det er en sterk del av deres identitet. Men de savner støtte i samfunnet.

over 80 % trur at folk flest i Norge ikkje synest at bonden er viktig for samfunnet.

Rekordstor pågang frå bønder som vil bygge: – Klarer ikkje

Investering: Fleire stader rundt i landet står bønder i kø for å bygge nye lausdriftsfjøs. Foto: Bjarne Bekkeheien Aase

Av Bjarne Bekkeheien Aase

Publisert: 07.02.25 01:59

Del

Fleire fylke har lange køar og stor pågang frå bønder som vil bygge nye fjøs. Eitt fylke har òg nær 100 fjøs på gang. Nyetablering på mjølk er i vekst.

Dette bør du spise – nye nasjonale kostråd fra Helsedirektoratet

Siste pressemeldinger fra Opplysningskontoret for Meieriprodukter

Melk med smak tar av – 37 % økning siden 2020

21.3.2025 07:00:00 CET | Pressemelding

Nordmenn elsker melk med smak! Salget har økt med 37 % på fire år, ifølge Opplysningskontoret for melk og meieriprodukter (MELK). Den tradisjonelle sjokolademelken er fortsatt den store favoritten, men bransjen har vært rask til å følge nye trender og skape flere smakfulle alternativer.

Brunosten er tilbake – flere får smaken på nasjonalosten

7.3.2025 07:00:00 CET | Pressemelding

Etter flere år med nedgang gjør brunosten comeback. Tall fra Opplysningskontoret for melk og meieriprodukter (MELK) viser at salget har økt med 9,2 % de siste to årene. Nasjonalosten er igjen en favoritt på nordmenns brødskiver.

Melketrend: Økologisk helmelk opp 25 prosent

20.2.2025 08:36:52 CET | Pressemelding

For første gang på mange år øker melkeforbruket i Norge, og økologisk melk leder an i veksten. Tall fra Opplysningskontoret for melk og meieriprodukter (MELK) viser at salget av økologisk helmelk har skutt i været med hele 25,3 % i 2024, mens konvensjonell helmelk økte med enklare 6,1 % fra året før.

Salget av melk øker etter flere år med nedgang

13.2.2025 07:00:00 CET | Pressemelding

Meieriprodukter har hatt et sterkt år med vekst i alle kategorier. Tall fra Opplysningskontoret for melk og meieriprodukter (MELK) viser at forbruket økte gjennom hele 2024, med spesielt sterk vekst i første og fjerde kvartal. Smør (+7,6 %), fløte (+6 %) og ost (+5,8 %) var blant vinnerne, mens melk økte med 1 %.

Berebjelken vaklar?

- Blir utfordra av miljøkrav og lausdriftskrav
- Leverer godt nok på andre økosystemtenester enn matproduksjon?
- Står ikkje stødig på lokalt arealgrunnlag?

Steinshamn et al.:

Miljø og klima

- Bruksutbygging har ført til høgare dyretettheit på bruka
- Høg dyretettheit og avdrått gjer det vanskeleg å auke norsk fôrandel i rasjonen
- Nitrogener effektiviteten er lågare enn i andre land med liknande avdråttsnivå
- Klimagassutslepp per kg mjølk om lag som i andre industrialiserte land

Næringa sin strategi har hittil vore

- Høgare andel norsk fôr
- Meir og betre grovfôr
- Lågare klimagassutslepp – metanhemmarar

Har kanskje vore mindre opptatt av

- Nitrogenoverskott
- Matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet
- Arealgrunnlaget (grovfôrgrunnlaget)

Det er bestemt at dette i sum er berekraftig ?

MATBEREDSKAP KORN NILS KRISTEN SANDTRØEN

Sandtrøen vil ha kornproduksjon i nye områder

Bygg: – Vi må utvide områdene hvor vi produserer matvete, og produsere enda mer bygg i randsonene der bygg er den kornsorten som er aktuell, sa Nils Kristen Sandtrøen på Landbruksdirektoratets kunnskapskonferanse. Foto: Frida Meyer, Picasa

Av Linda Sundt

Publisert: 14.03.25 08:49

Del

Vi må produsere mer hvete og grønnsaker der det er mulig, skyve kornproduksjon ut til stadig nye områder, og bruke utmarka til drøvtyggere, mener landbruksminister Nils Kristen Sandtrøen.

Tine har mål om 100 prosent norsk fôr til kyrne – dette er status

– Tine klarer ikke å øke norskandelen alene, sier kommunikasjonsrådgiver Anette Ivsett. Foto: Mariann Tvete

Av Lars Blic Hagen

Publisert: 12.07.24 20:39

Del

Tine er fremdeles et godt stykke unna å ha kyr som kun spiser norsk fôr, men den negative trenden har i hvert fall snudd.

Med grønn bioraffinering kan gris, kylling og fisk spise gress og alger

Direktør i NIBIO, Ivar Horneland Kristensen, klipper snora for grønt bioraffineringsanlegg i Steinkjer. Foto: Anette Tjomsland Spilling

Ønsker mer norsk, bærekraftig fôr til fisk og husdyr

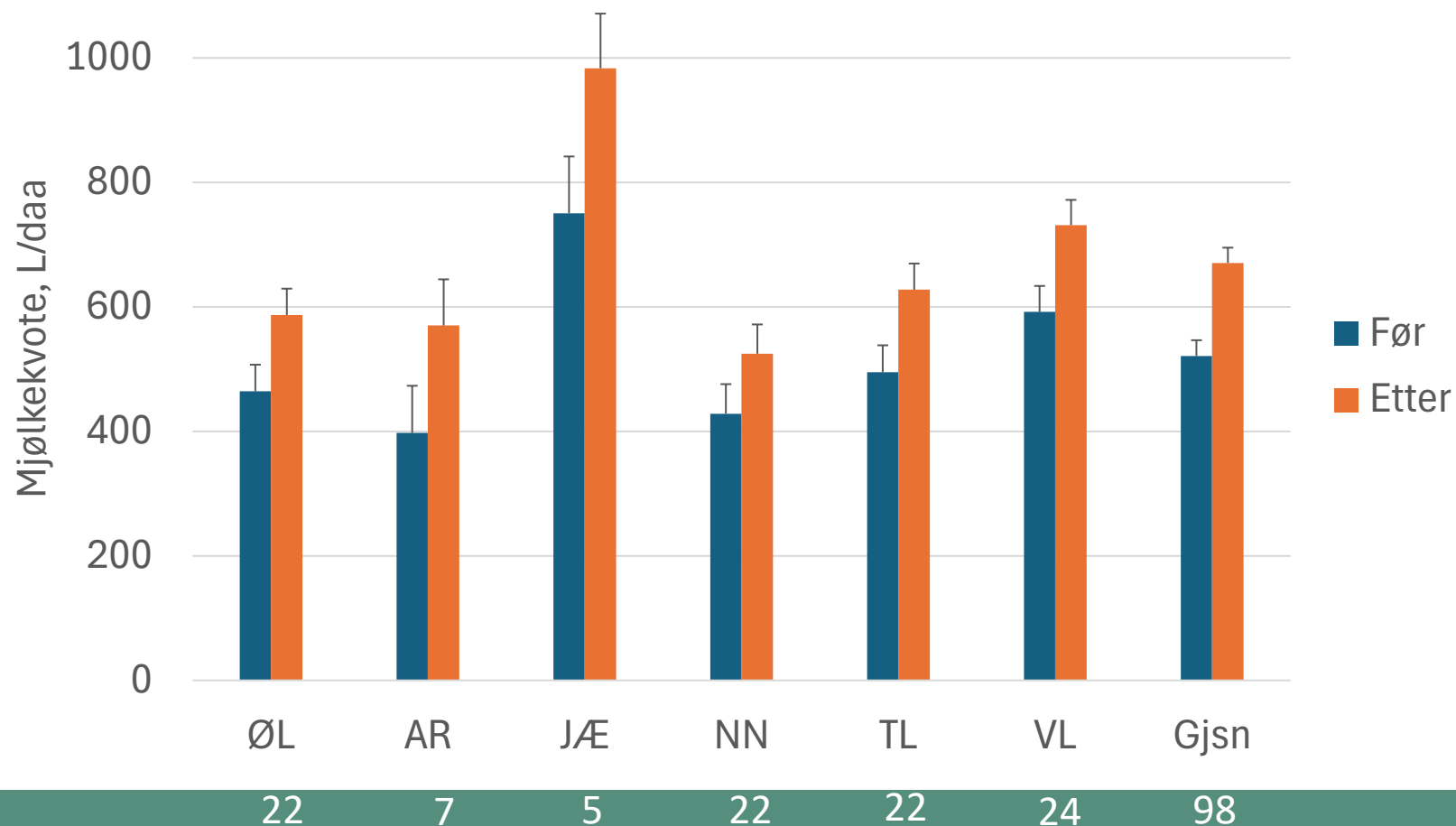
Pressemelding | Dato: 12.08.2024

I dag er andelen norskproduserte råvarer i fôr til oppdrettsfisk på åtte prosent. Regjeringen vil øke dette til 25 prosent innen 2034. I kraftfôr til husdyr er målet å øke andelen fra 55 til 70 prosent.

90% av matkornet

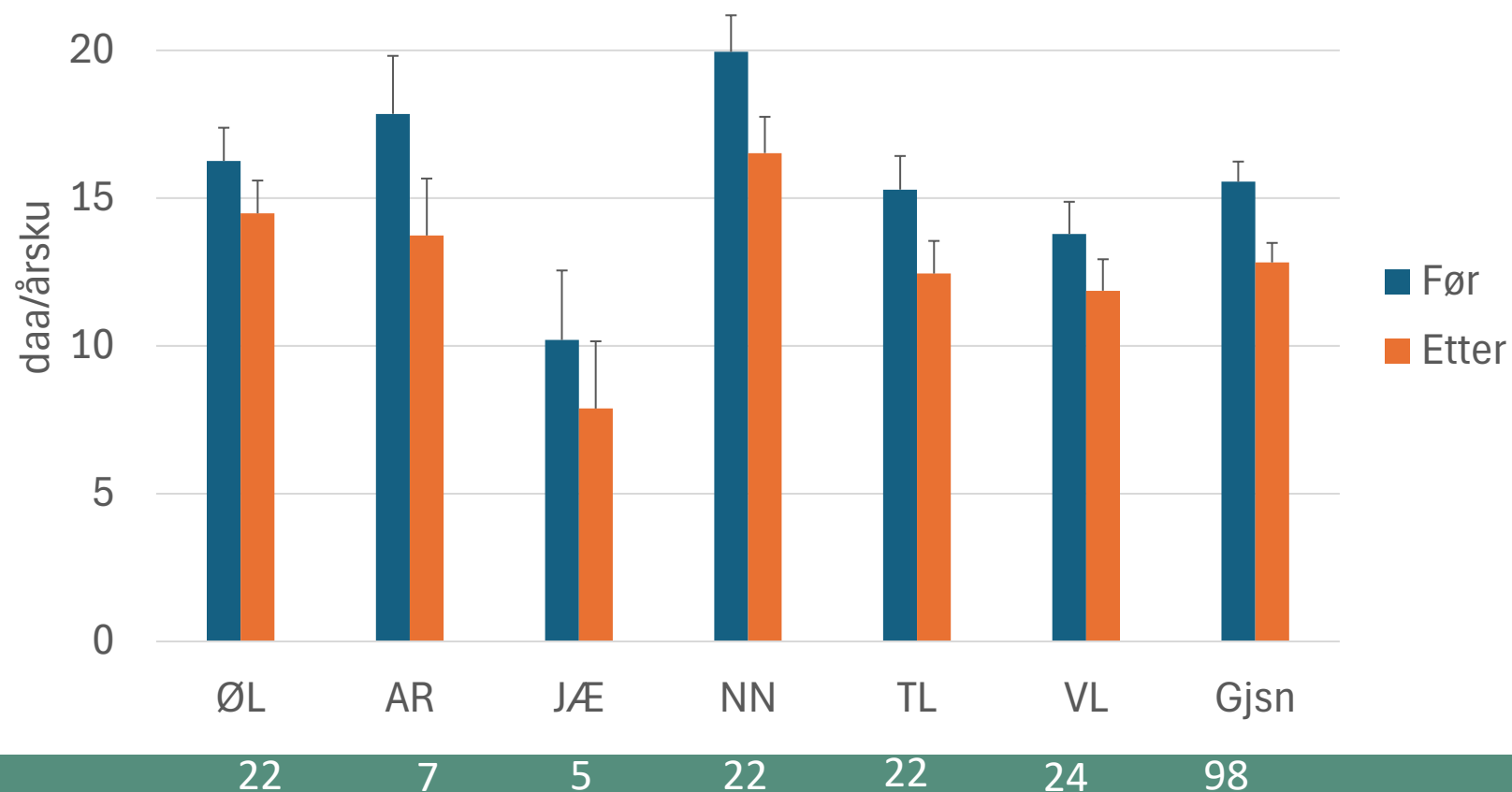
- Auka i snitt med 144 L/daa

Mjølkekvote per daa før og etter ombygging

- Minka i snitt med 2,7 daa/årsku

Arealgrunnlaget per ku før og etter ombygging

Oppsummerande påstandar og konklusjonar

- Berekraft er ikkje eit tal eller ein karakter
- Evne til å vedvare og levere blir bestemt av koss vi handterer ei rad utfordringar og målkonfliktar
- Det er vanskeleg å sjå for seg eit berekraftig norsk jordbruk utan mjølkeproduksjonen som berebjelke
- Berebjelken sin styrke avheng av koss ein handterer målkonfliktar knytta til intensitet og struktur, om nordmenn vil ha produkta og ikkje minst om nokon er interesserte i å produsere dei
- Berebjelken må stå støtt på grovfôrgrunnlaget
 - Dette er lokalt og har truleg krympa og vorte lenger unna for dei fleste mjølkeprodusentane
 - Kor mykje meir og kor mykje betre grovfôr blir det da muleg å produsere?
- Det er opplagt mykje kunnskap som kan utviklast, formidlalt og praktiserast om koss ein kan produsere gode avlingar av grovfôr med ønska energi- og proteinverdi, på Grovfôrkongress 2025 -2027 - 2029...

Timoteien er jordbruket sin viktigaste økosystemteneste- leverandør og solfangar

Gir rikeleg med energi og protein

- frå 58° til 70° N
- frå 1 til 1000 m.o.h.
- under årsnedbør frå 300 til 3000 mm

Lykke til med konferansen!

